

Monumentnummer*: 531453

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijksmonument
Inschrijving register* 27 september 2013
Kadaster deel/nr 82689/99

Woonplaats* Gemeente* Provincie*
Nieuwersluis Stichtse Vecht Utrecht

Locatiennaam Locatieomschrijving
Nieuwersluis Fort Nieuwersluis

Kadastrale gemeente*	Sectie*	Kadastraal object*	Appartement aanduiding	Grondperceel
Loenen	C			966
Loenen	C			967
Loenen	C			968
Loenen	C			877
Loenen	C			875
Loenen	C			876

*Omschrijving***

Cluster 17. Fort met aanleg en aardwerken, waarin resten van geschutopstelplaatsen, remises, schietbaan, natte gracht met buitenoeveren, met resten van (onderhouds-)wegen en met door grenspalen aangeduide zone.

NIEUWE HOLLANDSE WATERLINIE Inleiding

FORT MET AANLEG EN AARDWERKEN, WAARIN RESTEN VAN GESCHUTSOPSTELPLAATSEN, REMISES, SCHIETBAAN, NATTE GRACHT MET BUITENOEVEREN, MET RESTEN VAN (ONDERHOUDS-) WEGEN EN MET DOOR GRENSPALEN AANGEDUIDE ZONE Fort Nieuwersluis is in zijn huidige vorm ontstaan uit het vergraven van de op de westoever van de Vecht gelegen 17de-eeuwse vestingwerken van Nieuwersluis. Dit gebeurde in twee fasen, namelijk in 1849, toen het torenfort werd gebouwd en tijdens de grootscheepse vernieuwing in 1880-1882, waarbij het fort zijn huidige vorm verkreeg. Fort Nieuwersluis diende ter verdediging van enkele inundatiewerken en een relatief groot aantal accessen. Het fort was, in tegenstelling tot de meeste verdedigingswerken uit de Oude en Nieuwe Hollandse

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Waterlinie, gericht op een aanval uit het zuiden. Deze zou kunnen plaats vinden nadat het Vechtaccés was gepasseerd. Forten werden gewoonlijk geconstrueerd op basis van vooraf aangebrachte aardlichamen die als een fundering fungeerden en wegzakken in (een natte en slappe) bodem moesten voorkomen. Bij de bouw van de forten is, behalve dit gewoonlijk al tactisch 'voorgevormde' aardlichaam - dat op zichzelf reeds een weerbare rol kon vervullen - ook nog een specifieke aanleg gerealiseerd die bedoeld was om de defensieve kracht te vergroten, de veiligheid van de bezetting te waarborgen en intern en extern transport en verkeer te vergemakkelijken. Zo ontstonden er onder meer aarden dekkingen voor verschillende bouwwerken, om ze minder kwetsbaar te maken voor inslagen van vijandelijk vuur, aarden wallen die de bebouwing en open terreinen dekten en de contouren bepaalden en bestrate paden en appelpaatsen. De aanleg op Fort Nieuwersluis laat nog grotendeels de situatie uit 1880-1882 zien, zowel wat betreft de aardlichamen en de beplanting als wat de gebouwen aangaat. Er resteren een toren, drie remises en een kazerne. Enkele bouwwerken zijn verdwenen zoals de basculebrug die in 1897 aan de noordoostzijde van het fort was gebouwd ter vervanging van een ophaalbrug uit 1871 en het naast de brug gelegen 'schuithuis' (boothuis). Op een luchtfoto uit 1930 is de brug nog aanwezig. In de huidige situatie is de toegang tot het fort gelegen aan de zuidoostzijde van het fort, waar een verbinding met de Rijksweg is aangelegd. Uit de periode van het Depot voor Discipline resteert een kokerschietsbaan. Het fort is op moment van beschrijven eigendom van de Vereniging Natuurmonumenten. De toren is nacht- en winterverblijf voor vleermuizen.

Omschrijving

FORT MET AANLEG EN AARDWERKEN, WAARIN RESTEN VAN GESCHUTSOPSTELPLAATSEN, REMISES, SCHIETBAAN, NATTE GRACHT MET BUITENOEVERS, MET RESTEN VAN (ONDERHOUDS-) WEGEN EN MET DOOR GRENSPALEN AANGEDUIDE ZONE van Fort Nieuwersluis. Fort Nieuwersluis, uit 1880-1882, bestaat uit een omgracht, asymmetrisch forteiland met een tweetal halfronde bastions aan de noord- en noordwestzijde en een U-vormig bastion aan de zuidwestzijde, op welke bastions zwaar geschut kon worden opgesteld. Het eiland omvat uitgebreide aardwerken op verschillend niveau als dekking voor bouwwerken, wegen, paden en open plaatsen en opstelplaatsen voor geschut, waarbij de noordzijde als keelzijde herkenbaar is en het zuiden als frontzijde. Het gaat hierbij ook om een in noordoostelijke richting verlopende, voormalige toegangsweg van het torenfort naar de verdwenen brug over de gracht, die een niet meer functionerende verkeersstructuur van het fort reflecteert en eveneens om een zogenoemde kokerschietsbaan ten zuidwesten van de kazerne. Onderdeel van de aanleg is verder de halfronde aanaarding aan de zuidzijde van de toren, deels ter plaatse van een eerdere gracht. Verder zijn er een nog duidelijk herkenbare hoofdwal, met restanten van traversen en opritten en een toegang naar voormalige toegangsbrug, aan de noordoostzijde van het fort. Rondom en op het fort zijn nog diverse zogenoemde O-palen aanwezig, die de begrenzing van het gebied in eigendom van het Departement van Oorlog aangaven. Deze zogenoemde Militaire Landsgrond, is op de bij dit document behorende kaart aangeduid.

Waardering

FORT MET AANLEG EN AARDWERKEN, WAARIN RESTEN VAN GESCHUTSOPSTELPLAATSEN, REMISES, SCHIETBAAN, NATTE GRACHT MET BUITENOEVERS, MET RESTEN VAN (ONDERHOUDS-) WEGEN EN MET DOOR GRENSPALEN AANGEDUIDE ZONE is van algemeen belang vanwege:

* Cultuurhistorische waarden als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie zoals deze is ontworpen door C.R.T. Kraijenhoff en in eerste aanleg vanaf 1815 door hem, Jan Blanken en majoor-ingenieur Willem Offerhaus is gerealiseerd en daarna door anderen gedurende meer dan 125 jaar is versterkt en verbeterd.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

* Architectuurhistorische waarden in het bijzonder als uiting van de militair-strategische bouwkunde, die gebaseerd is op:

- a. het systeem van inundatie en accesverdediging (19de eeuw),
- b. de wedloop met de zich versterkende offensieve middelen (19de eeuw)

Het onderdeel is een voorbeeld van een aarden aanleg met wegen- en padenstelsel, aarden dekking voor verschillende functies, gracht, resten van (onderhouds)wegen en door middel van grenspalen aangeduide militaire zone van rond 1850 dat in een latere ontwikkelingsfase, rond 1880, is verbeterd en uitgebreid.

* Ensemblewaarde en situationele waarden vanwege zijn ligging binnen het systeem van de Nieuwe Hollandse Waterlinie in het algemeen en in het bijzonder in de vrijwel gave functionele en fysieke samenhang met de overige onderdelen van het complex.

* Het onderdeel is representatief omdat het verschillende fasen in de ontwikkeling van accesverdediging op grote schaal en in grotendeels ongeschonden fysieke omgeving laat zien en in het bijzonder die van de toepassing van aarden dekking en van natte grachten rond forten. Het onderdeel onderscheidt zich van de meeste andere forten van de Nieuwe Hollandse Waterlinie door de oriëntatie op een vijandelijke aanval vanuit het zuiden, in plaats vanuit het oosten.

* Het onderdeel is tamelijk gaaf bewaard omdat de aanleg uit 1880-1882 nog goed herkenbaar aanwezig is.

Hoofdcategorie

Verdedigingswerken en militaire gebouwen

Subcategorie

Fort, vesting en -onderdelen

Functie